

MUMPS (KABBI)

MAIPAPAN ITI DAYTOY A SAKIT

Ti mumps (kabbi) ket makaakar a sakit gapu iti bayrus. Ti klasiko a simtoma ti kabbi ket ti panagbukno ti salivary glands wenno glandula ti katay iti babaen dagiti lapayag, nga agbunga iti nalukneng, nagbukno a panga.

Kadagiti ubbing, ti kabbi ket gagangay a nalag-an a sakit. Nupay kasta, sagpaminsan a ti kabbi ket makaibunga iti komplikasion, nangruna kadagiti nataengan. Karaman kadagiti komplikasion ti:

- Meningitis (impeksion ti akkub ti utek ken duri)
- Panagtuleng (temporario wenno permanente)
- Encephalitis (panagbukno ti utek)
- Orchitis (panagbukno ti ukel-ukel) kadagiti lallaki a nakagtengen iti edad ti kinabaro
- Oophoritis (panagbukno dagiti obario) ken/wenno mastitis (panagbukno dagiti suso) kadagiti babbai a nakagtengen iti edad ti kinabalasang

DAGITI PAGILASINAN KEN SIMTOMA

Dagiti kadawyan a simtoma ket karaman ti gurigor, sakit iti ulo, sakit kadagiti piskel, pannakabambannog, pannakapukaw ti ganas a mangan, ken bimmukno ken nalukneng a salivary glands wenno glandula ti katay iti babaen dagiti lapayag wenno iti maysa wenno agpada bangir ti panga (parotitis). Adda sumagmamano a tattao nga addaan iti kabbi ti addaan iti nalag-an a simtoma wenno awanan iti simtoma. Adda met dagiti kasla masakit ngem awanan iti bimmukno a glandula.

Gagangay a mangrugi dagiti simtoma iti 16 - 18 aldaw kalpasan ti pannakaimpektar iti bayrus, ngem mabalina a ti rugi ket mapan iti 12 agingga iti 25 aldaw.

Kaaduan a tattao nga addaan iti kabbi ket aglaing a mamimpinsan iti sumagmamano a lawas.

PANNAKAYAKAR

Agwaras ti kabbi babaen ti katay wenno miukus manipud iti ngiwat, agong, wenno karabukob ti naimpektaran a tao. Ti naimpektaran a tao ket maiwarasna ti bayrus babaen ti:

- Panaguyek, panagbaeng, wenno panagsao
- Panangipabulodna iti sabali kadagiti gamigamna, kas iti pusuelo wenno usaren iti pannangan
- Panangiggemna a saan a nabugguan dagiti imana kadagiti bambanag wenno rabaw dagiti bambanag sa maiggeman met ti sabali

Dagiti tattao nga addaan iti kabbi ket kakaruan a makaakar iti sumagmamano nga aldaw sakbay ken kalpasan ti rugi ti parotitis. Segun iti Hawaii State Law, ti tao nga addaan iti kabbi ket saan a mapalubosan a sumrek iti eskuelaan, trabaho, wenno agbiahe iti uneg ti 9 nga aldaw kalpasan ti rugi ti panagbukno ti salivary glands wenno glandula ti katay.

PANNAKA-DIAGNOSE

Ma-diagnose ti kabbi babaen ti kombinasion dagiti simtoma, pisikal a pagilasinan, ken test iti laboratorio. Dagiti tattao nga addaan iti simtoma iti kabbi ket masapul a dagus a mangkontak iti healthcare provider wenno mangipapaay iti pannakataripato ti salun-at.

AGAS

Awan ti espesipiko nga agas para iti kabbi. Ti pannakataripato kadagiti pasiente iti kabbi ket ad-adda a panangsigurado iti umisu a panangipauneg iti likido, inana, ken panangkontrol iti gurigor.

IMIUNIDAD WENNO KINATALGED ITI SAKIT

Iti kaaduanna, dagiti tattao nga addaan iti uray maysa kadagiti sumaganad ket maibilang a protektado iti kabbi:

- Nataengan a nayanak sakbay ti 1957*
- Tattao a na-test ti darada a mangipakita a saan ida a kapten ti kabbi wenno dagiti naaddaanen iti kabbi
- Tattao a nakaisurat iti dokumentasion iti umisu a bakuna iti kabbi (kitaen ti “Pannakatiped” iti baba)

Laglagipen: Mabalin a kumapet ti kabbi kadagiti tattao a nabakunaanen wenno mabalin a kumapet, nupay manmano, kadagiti naaddaanen iti kabbi.

*Kadagiti saan a nabakunaan nga agtrabtrabaho iti healthcare a nayanak sakbay ti 1957, kitaen ti “Impormasion Para Kadagiti Agtrabtrabaho iti Klinika” iti baba.

RISGO ITI HAWAII

- Dagup Dagiti Naireport a Kaso ti Rebbengna a Maireport a Sakit - http://health.hawaii.gov/docd/files/2016/05/2015-SUMMARY_NOTIFIABLE-DISEASES-BY-COUNTY-STATE-OF-HAWAII.pdf
- Website ti CDC Kadagiti Kaso ken Panagraira ti Kabbi: <http://www.cdc.gov/mumps/outbreaks.html>

PANNAKATIPED

Ti kasayaatan a wagas ti panangtiped iti kabbi ket ti pannakabakuna iti rekomendado nga edad.

Amin nga ubbing ket masapul a maipaayan iti dua a dosis ti bakuna iti MMR a mangprotektar kontra iti tallo a sakit: measles (kamoras), mumps (kabbi), ken rubella. Ti umuna a dosis ket maipaay iti edad 12 - 15 bulan idinto a ti maikadua a dosis ket maipaay iti 4 - 6 tawen nga edad.

Amin a nataengan a nayanak iti wenno kalpasan ti 1957 ket masapul a maaddaan met iti dokumentasion iti pannakabakuna, malaksid no naaddaanda iti test iti dara a mangipakita a protektadoda iti kabbi. Adda dagiti nataengan a nangatngato ti risgo ti pannakayasidegda iti kabbi ti mabalin a maipaayan iti maikadua a dosis ti bakuna iti MMR.

NAYON A REKURSOS

- Website ti CDC: <http://www.cdc.gov/mumps/index.html>
- Panid ti Impormasion Maipapan iti Bakuna iti MMR [Measles, Mumps, & Rubella]: <http://www.cdc.gov/vaccines/hcp/vis/vis-statements/mmr.pdf>

IMPORMASION PARA KADAGITI AGTRABTRABAHO ITI KLINIKA

Website ti CDC: <https://www.cdc.gov/mumps/hcp.html>

Dagiti healthcare provider wenno mangipapaay iti pannakataripato ti salun-at, masapul nga ireportda a dagus ti maatap a kaso ti kabbi iti Department of Health (Departamento ti Salun-at).